

QURILISH, UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGI VA
QURILISH MATERIALLARI SANOATI SOHALARIDA
KASBIY MALAKALARNI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA
TARMOQ KENGASHI

KASBIY STANDART QURILISHDA TAKELAJCHILAR

“Qurilishda takelajchilar” kasbiy standarti 2025-yil 18-dekabrdagi Kasbiy malakalarni rivojlantirish bo’yicha Respublika kengashi majlisining 114-son bayoni bilan tasdiqlangan “Kasbiy standart shakli” hamda Milliy malaka tizimini rivojlantirish instituti direktorining 2025-yil 19-dekabrdagi 55-son buyrug’i bilan tasdiqlangan “Kasbiy standartlarni ishlab chiqish va yangilash metodologiyasi”ga muvofiq, Qurilish, uy-joy kommunal xo’jaligi va qurilish materiallari sanoati sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo’yicha tarmoq kengashi tomonidan ishlab chiqilgan.

KASBIY STANDART

Qurilishda takelajchilar

Reyestr raqami:

UZ-TMR-2026-T1.0-169

I. Umumiy ma'lumotlar

1. Kasbiy standartning qo'llanilish sohasi: Ushbu kasbiy standart "Transportirovkachi", "Qurilishda takelajchi", "Takelaj va yukni ushlash moslamalari bo'yicha chilangar", "Stropalchi" hamda "Takelajchi (umumiy yo'nalish)" kasblari bo'yicha ta'lim dasturlari va baholash vositalarini ishlab chiqish, rasmiy, norasmiy va informal ta'lim natijalarini tan olish, xodimlarni tanlash, tayyorlash va attestatsiyadan o'tkazish, lavozim yo'riqnomalarini shakllantirish hamda yuk ko'tarish va takelaj ishlarini xavfsiz tashkil etishda qo'llaniladi.

2. Ushbu Kasbiy standartda quyidagi asosiy tushunchalar va atamalar qo'llaniladi:

bilim – kasbiy faoliyat doirasidagi vazifalarni bajarish uchun zarur bo'ladigan, o'rganilgan va o'zlashtirilgan ma'lumotlar;

DACUM – kasbning mehnat funksiyalari, vazifalari, zarur bilim va ko'nikmalarini tajribali mutaxassislardan iborat ekspert guruhi ishtirokida aniqlashga asoslangan tahlil usuli;

informal ta'lim – aniq maqsadga yo'naltirilgan, ammo institutsionallashtirilmagan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtirmagan), rasmiy yoki norasmiy ta'limdan ko'ra kamroq tashkillashtirilgan va tarkiblashtirilgan hamda oiladagi, ish joyidagi, yashash joyidagi va kundalik hayotdagi o'quv faoliyatini o'z ichiga olgan ta'lim shakli;

iqtisodiy faoliyat turi – savdo uchun mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqarish (xizmat ko'rsatish) maqsadida u yoki bu turdagi resurslarni (uskunalar, mehnat, texnologiya va boshqalar) birlashtirishga asoslangan ishlab chiqarish jarayoni;

kasb – ko'nikma va bilimlarni talab qiladigan muayyan funksiyalar va vazifalarni bajarish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat turi;

kasb xaritasi – kasb nomi, mehnat funksiyalari tavsifi, kasbga qo'yiladigan asosiy xususiyatlar va talablarni o'z ichiga olgan muayyan kasb to'g'risidagi tizimlashtirilgan ma'lumotlarni o'z ichiga olgan kasbiy standartning tarkibiy elementi;

kasbiy standartlar reyestri – bu kasbiy standartlarning nomi, qamrab olingan kasblar, uni qabul qilishga oid qaror (buyruq) rekvizitlari hamda amal qilish muddatini o'z ichiga olgan tizimlashtirilgan ro'yxat;

ko'nikma – mehnat vazifasini belgilangan sifat, xavfsizlik va samaradorlik talablariga muvofiq amalda bajara olish qobiliyati;

mehnat funksiyasi – kasbiy faoliyat doirasida xodim tomonidan belgilangan natijaga erishish uchun amalga oshiriladigan mehnat vazifalari majmui;

mehnat vazifasi – mehnat funksiyasi doirasida xodimga yuklanadigan (topshiriladigan) ishning aniq turi;

mehnat harakatlari – mehnat vazifasini bajarish jarayonida xodim tomonidan izchil amalga oshiriladigan va aniq mehnat natijasiga olib keladigan amaliy harakatlar;

norasmiy ta'lim – ta'lim xizmatlari taqdim etilishini ta'minlovchi shaxs yoki tashkilot tomonidan institutsionallashtirilgan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtiruvchi), aniq maqsadga yo'naltirilgan va rejalashtirilgan, shaxsni butun hayoti davomida o'qitishdagi rasmiy ta'limga qo'shimcha va (yoki) uning muqobil shakli.

3. Kasbiy standartni ishlab chiqishga asos bo'lgan normativ-huquqiy va uslubiy hujjatlar:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentabrdagi PQ-345-son "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 17-iyundagi 369-son "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini tartibga solishga qaratilgan ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi qarori;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 11-fevraldagi 53-son "Yuk ko'tarish qurilmalarini texnik ko'rikdan o'tkazish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi qarori;

SHNQ 3.01.01-22 "Qurilishda ishlab chiqarishni tashkil qilish", SHNQ 3.01.02-23 "Qurilishda xavfsizlik texnikasi" hamda O'zMSt 641:2025 "Mashg'ulotlarning milliy klassifikatori".

4. Ushbu kasbiy standartda quyidagi qisqartmalar qo'llaniladi:

TMR – Tarmoq malaka ramkasi;

IFUT 2.1 – Iqtisodiy faoliyat turlari tasniflagichi;

SHHV – shaxsiy himoya vositalari;

LOTO – energiya manbalarini ajratish, qulflash va belgilash tartibi;

II. Kasbiy standartning pasporti

1.	Kasbiy standartning nomi:	Qurilishda takelajchilar	
2.	Kasbiy faoliyatning asosiy maqsadi:	Qurilish obyektlarida yuklar, mashinalar, mexanizmlar, uskunalar va konstruksiyalarni xavfsiz stroplash, ko'tarish, tushirish, gorizontal hamda vertikal ko'chirish va loyiha joyiga aniq o'rnatish; takelaj va yukni ushlash moslamalarining yaroqliligini ta'minlash, texnik xizmat ko'rsatish, ta'mirlash va nazorat natijalarini hujjatlashtirish.	
3.	IFUT 2.1 bo'yicha seksiya, bo'lim, guruh, sinf va kichik sinf:	F seksiyasi — Qurilish 43 — Ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari 43.9 — Boshqa ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari 43.99 — Boshqa toifalarga kiritilmagan boshqa ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari 43.99.0 — Boshqa toifalarga kiritilmagan boshqa ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari	
4.	Kasbiy standartning qisqacha mazmuni:	Kasbiy standart yuklarni qo'lda va kichik mexanizmlar yordamida ko'chirish, yuk massasi va og'irlik markazini aniqlash, stroplash sxemalarini tanlash, kran mashinisti bilan standart signal yoki radioaloqa orqali ishlash, yirik yuklarni loyiha joyiga aniq o'rnatish, takelaj moslamalarini ko'rikdan o'tkazish, xizmat ko'rsatish va ta'mirlashni qamrab oladi.	
5.	Qamrab olingan kasblar ro'yxati va malaka darajasi:	Kasblar kodi va nomi:	TMR dagi malaka darajasi:
		72152003 – Transportirovkachi	2
		72151003 – Qurilishda takelajchi	3
		72152002 — Takelaj va yukni ushlash moslamalari bo'yicha chilangar	3
		72159005 — Stropalchi	3
		72159006 — Takelajchi (umumiy yo'nalish)	3

III. Kasbiy faoliyat turining funksional xaritasi

Kasblar		Mehnat funksiyalari		Mehnat vazifalari	
T/r	Kodi va nomi	Kodi	Nomi	Kodi	Nomi
1	72152003 - Transportirovkachi	A1.2	Yuklarni qo'lda va qo'l aravachalarida ko'chirish	A1.01.2	Yuklarni qo'lda xavfsiz ko'tarish, ko'chirish va joylashtirish
				A1.02.2	Yuklarni qo'l aravachalari va platformalarda xavfsiz ko'chirish
		A2.2	Yuklarni kichik yuk ko'tarish mexanizmlari yordamida ko'chirish	A2.01.2	Kichik yuk ko'tarish mexanizmlarini ishga xavfsiz tayyorlash
				A2.02.2	Yuk xususiyatlariga mos kichik yuk ko'tarish mexanizmini tanlash
				A2.03.2	Yuklarni tal, telfer, chig'ir va mini-kranlar yordamida ko'chirish
2	72151003 - Qurilishda takelajchi	B1.3	Qurilish konstruksiyalari va jihozlarini stroplash hamda stropalardan bo'shatish	B1.01.3	Qurilish konstruksiyalari va jihozlarini stroplash hamda ko'tarish mexanizmi ilmog'iga ulash
				B1.02.3	Yuk barqaror o'rnatilgandan so'ng stropalarni xavfsiz ajratish
		B2.3	Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	B2.01.3	Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun takelaj moslamalarini ishga tayyorlash
				B2.02.3	Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklarni gorizonta va vertika ko'chirish hamda o'rnatish
		B3.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	B3.01.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun takelaj moslamalarini ishga tayyorlash
				B3.02.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni gorizonta va vertika ko'chirish hamda o'rnatish
3	72152002 – Takelaj va yukni ushlab moslamalari bo'yicha chilangar	D1.3	Takelaj moslamalarining texnik holatini nazorat qilish	D1.01.3	Takelaj va yukni ushlab moslamalarini ko'zdan kechirish hamda texnik holatini baholash
				D1.02.3	Takelaj moslamalaridagi mayda nuqsonlarni bartaraf etish
		D2.3	Takelaj moslamalariga texnik xizmat ko'rsatish va ularni ta'mirlash	D2.01.3	Takelaj va yukni ushlab moslamalariga texnik xizmat ko'rsatish
				D2.02.3	Takelaj va yukni ushlab moslamalarini ta'mirlash va sinovga tayyorlash
4	72159005 - Stropalchi	E1.3	Yuklarni stroplashga va ko'tarishga tayyorlash	E1.01.3	Yuklarni ko'tarish, tushirish va ko'chirishga xavfsiz tayyorgarlik ko'rish
				E1.02.3	Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va stropalardan bo'shatish

		E2.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va joylashtirish	E2.01.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va kran ilmog'iga ulash
				E2.02.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni montaj joyiga aniq joylashtirish
		E3.3	Avariya va favqulodda holatlarda belgilangan tartibda harakat qilish	E3.01.3	Avariya yoki xavfli holatda ishni to'xtatish va mas'ul shaxslarni xabardor qilish
				E3.02.3	Jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish va tez tibbiy yordam xizmatini chaqirish
5	72159006 — Takelajchi (umumiy yo'nalish)	F1.3	Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	F1.01.3	Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va ko'chirishga tayyorlash
				F1.02.3	Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni ko'chirish va o'rnatish
		F2.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	F2.01.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va ko'chirishga tayyorlash
				F2.02.3	Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni ko'chirish va o'rnatish
		F3.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar va jihozlarni bilan takelaj ishlarini bajarish	F3.01.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar va jihozlarni ko'chirish hamda yig'ishga tayyorlash
				F3.02.3	Massasi 50 tonnagacha bo'lgan dastgoh, mashina va mexanizmlarni qismlarga ajratish, yig'ish va o'rnatish

IV. Kasblar xaritasi va mehnat funksiyalari tavsifi

Kasbning nomi	Transportirovkachi	
Mashg'ulot nomining kodi	72152	
TMR bo'yicha malaka darajasi	2	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar	18 yoshga to'lgan, ishga kirishda va belgilangan davriylikda tibbiy ko'rikdan o'tgan bo'lishi; jismoniy yuklama va muvofiqlashtirilgan harakatlarni talab qiluvchi sharoitda ishlay olishi; mehnat muhofazasi, xavfsizlik texnikasi, yong'in va elektr xavfsizligi hamda ishlab chiqarish sanitariyasi talablariga rioya qilishi; topshiriqlarni yo'riqnoma va rahbar nazorati ostida aniq bajarishi; xavfli holat yoki nosozlik aniqlanganda ishini to'xtatib, mas'ul shaxsga xabar berishi; jamoada ishlashi, belgilangan signallarni tushunishi va shaxsiy himoya vositalaridan to'g'ri foydalanishi.	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar	umumiy o'rta ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi	tayanch o'rta ta'lim + ish joyida qisqa muddatli o'qitish (instruktaj) yoki qisqa muddatli kurslar yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi	-	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari	Yuk tashuvchi; qo'l aravachasi operatori.	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
A1.2 - Yuklarni qo'lda va qo'l aravachalarida ko'chirish	A1.01.2 - Yuklarni qo'lda xavfsiz ko'tarish, ko'chirish va joylashtirish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, yuk turi, massasi, o'lchamlari va ko'chirish yo'nalishini aniqlash.
		2. Yo'lak, pol, qiyalik, yoritish va to'siqlarni tekshirib, xavfsiz marshrutni tayyorlash.
		3. Qo'lda ko'tarish me'yori baholab, jamoaviy yoki mexanizatsiyalashgan usul zaruratini aniqlash.
		4. Yukning o'tkir qirrasini, issiq yuzasi, sirpanishi yoki ichki siljish xavfini tekshirish.
		5. SHHVni tanlash va yukni ergonomik holatda mahkam ushlash.
		6. Yukni tizzadan bukilib, belni to'g'ri tutgan holda silkinishsiz ko'tarish va ko'chirish.

		7. Uzun yoki noqulay yukni jamoa bilan kelishilgan buyruq asosida ko'chirish.
		8. Yukni barqaror tayanchga sekin tushirish va xavfsiz joylashtirish.
		9. Charchoq, og'riq yoki xavfli holatda ishni to'xtatish va rahbarga xabar berish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk massasi va o'lchamiga ko'ra qo'lda ko'chirish imkoniyatini baholay olish.
		Xavfsiz yo'nalishni tanlay va ish joyini tayyorlay olish.
		Yukni ergonomik usulda ko'tara, ko'chira va joylashtira olish.
		Uzun va noqulay yuklarni jamoa bilan muvofiqlashtirib ko'chira olish.
		Xavfli holatni aniqlay olish va ishni o'z vaqtida to'xtata olish.
		Bilimlar:
		Qo'lda yuk ko'tarishning ergonomik prinsiplari.
		Qo'lda ko'tarish uchun ruxsat etilgan yuklama va cheklovlar.
		Yukning massasi, o'lchami, og'irlik markazi va barqarorligi tushunchalari.
		Sirpanish, bosilish, kesilish va tayanch-harakat tizimi jarohatlarining oldini olish choralari.
		Jamoaviy ko'tarish buyruqlari va aloqa tartibi.
		SHHV turlari va ulardan foydalanish qoidalari.
		Yuklarni xavfsiz joylashtirish va taxlash asoslari.
		Birinchi yordam va hodisa haqida xabar berish tartibi.
	A1.02.2 - Yuklarni qo'l aravachalari va platformalarda xavfsiz ko'chirish	Mehnat harakatlari:
		1. Yuk massasi, o'lchami, xususiyati va og'irlik markazini aniqlash.
		2. Qo'l aravachasi yoki platformaning markirovkasi, g'ildiragi, tormozi va dastasini tekshirish.
		3. Harakat yo'nalishi, qiyalik, burilish, eshik va pol holatini ko'zdan kechirish.
		4. Yukni platformaga og'irlik markazi tayanch maydoni ichida qoladigan tarzda joylashtirish.
		5. Yukni tasma, tirgak yoki to'siq bilan siljish va ag'darilishdan mahkamlash.
		6. Aravachani xavfsiz tezlikda, ko'rish yo'nalishini saqlagan holda boshqarish.
		7. Qiyalik va tor joylarda yordamchi xodim bilan kelishilgan tartibda harakat qilish.
		8. Yukni belgilangan joyda tormozlab, barqaror tayanchga xavfsiz tushirish.
		9. Aniqlangan nosozlik va nomuvofiqliklarni qayd etish hamda aravachani foydalanishdan chiqarish.
		Ko'nikmalar:
		Yukka mos qo'l aravachasi yoki platformani tanlay olish.
		Aravacha va tormoz tizimining yaroqliligini tekshira olish.
		Yukni muvozanatli joylashtira va mahkamlay olish.

		Qiyalik, burilish va tor joylarda aravachani xavfsiz boshqara olish.
		Yukning siljishi va ag'darilish xavfini baholay olish.
		Jamoaviy aloqa va ogohlantirish signallarini qo'llay olish.
		Nosoz vositani aniqlay va foydalanishdan chiqarishni tashkil eta olish.
		Bilimlar:
		Qo'l aravachalari va platformalarning turlari hamda tuzilishi.
		WLL markirovkasi va ruxsat etilgan yuklama talablari.
		Yukning og'irlik markazi va ag'darilish barqarorligi asoslari.
		Yukni mahkamlash, qiyalikda harakatlanish va tormozlash qoidalari.
		Harakat yo'laklari, piyodalar zonasi va xavfsiz masofa talablari.
		G'ildirak, tormoz, dastak va platforma nuqsonlari mezonlari.
		Yukni tushirish va xavfsiz taxlash tartibi.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Yuklarni qo'lda va qo'l aravachalarida ko'chirish ishlarini mustaqil bajarish
		2. Yuklarni ko'chirishda belgilangan tartib va talablarga rioya qilish
		3. Ish jarayonida aniqlangan kamchiliklarni mustaqil bartaraf etish
A2.2 - Yuklarni kichik yuk ko'tarish mexanizmlari yordamida ko'chirish	A2.01.2 - Kichik yuk ko'tarish mexanizmlarini ishga xavfsiz tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, yuk xususiyati va mexanizm pasporti bilan tanishish.
		2. Tal, telfer, chig'ir yoki mini-kranning markirovkasi va WLL qiymatini tekshirish.
		3. Tayanch, ankraj, ilgak, po'lat arqon, zanjir, tormoz va cheklagichlarni tashqi ko'rikdan o'tkazish.
		4. Elektr ta'minoti, himoya yerga ulash va boshqaruv pultining sozligini tekshirish.
		5. Ish zonasini to'sish, xavfsiz yo'nalish va yukni qabul qilish joyini tayyorlash.
		6. Yukni stroplash va yo'naltirish vositalarini tanlash hamda yaroqliligini tekshirish.
		7. Mexanizmni yuklamasiz sinab, tormoz va favqulodda to'xtatish funksiyasini tekshirish.
		8. Nosozlik aniqlanganda mexanizmni ishga tushirmaslik va mas'ul shaxsga xabar berish.
		Ko'nikmalar:
		Kichik yuk ko'tarish mexanizmlarini pasport va markirovka bo'yicha tekshira olish.
		Ilgak, arqon, zanjir, tormoz va cheklagich holatini baholay olish.
		Elektr xavfsizligi va yerga ulash talablarini tekshira olish.
		Ish zonasini xavfsiz tashkil eta olish.
		Yuklamasiz funksional sinovni bajara olish.
		Favqulodda to'xtatish qurilmasini tekshira olish.

		Nosoz mexanizmni foydalanishdan chiqarish tartibini qo'llay olish.
		Bilimlar:
		Tal, telfer, chig'ir va mini-kranlarning tuzilishi hamda ishlash prinsipi.
		Ish radiusi va yuk ko'tarish cheklovlari.
		Ilgak, po'lat arqon, zanjir, tormoz va cheklagichlarga qo'yiladigan talablar.
		Tayanch va ankraj nuqtalarining yuk ko'tarish talablari.
		Elektr ta'minoti, yerga ulash va boshqaruv pulti xavfsizligi.
		Yuklamasiz sinov va favqulodda to'xtatish tekshiruvi tartibi.
		Xavfli zona va yuk ostida odam bo'lmasligi talablari.
		Nosozlikda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	A2.02.2 - Yuk xususiyatlariga mos kichik yuk ko'tarish mexanizmini tanlash	Mehnat harakatlari:
		1. Yuk xati, pasport, sertifikat va markirovkadagi ma'lumotlarni tekshirish.
		2. Yukning massasi, o'lchami, og'irlik markazi, mo'rtligi va xavf xususiyatlarini aniqlash.
		3. Massasi noma'lum yukni hisoblash, tarozi yoki raqamli dinamometr yordamida aniqlash.
		4. Ko'tarish balandligi, gorizont masofa, ish radiusi va yo'l sharoitini baholash.
		5. Tal, telfer, chig'ir, mini-kran yoki transport vositasining texnik parametrlarini solishtirish.
		6. Yukni ushlab va mahkamlash vositalarini yuk shakli hamda sirt xususiyatiga mos tanlash.
		7. Mexanizmning tayanchi, elektr ta'minoti va xavfsizlik qurilmalarining mosligini tekshirish.
		8. Nomuvofiqlikda ishni to'xtatish, texnik yechimni mas'ul shaxs bilan kelishish.
		9. Tanlov natijasini ish topshirig'i yoki elektron chek-listda qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari va markirovkasini o'qiy olish.
		Yuk massasi va og'irlik markazini hisoblay yoki o'lchay olish.
		Raqamli tarozi va dinamometrdan foydalana olish.
		Ish radiusi va ko'tarish balandligini baholay olish.
		Mexanizm qiymatini yuk massasi bilan solishtira olish.
		Yukka mos ushlab va mahkamlash vositasini tanlay olish.
		Texnik nomuvofiqlikni aniqlay va asoslangan taklif bera olish.
		Elektr va tayanch sharoitlarining mosligini tekshira olish.
		Tanlov natijalarini hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		Yuk hujjatlari, markirovka, pasport va sertifikatlarining mazmuni.
		Yuk massasi, hajmi, og'irlik markazi va barqarorlik asoslari.

		Raqamli tarozi, dinamometr va yuk datchiklarining ishlash prinsipi.
		Kichik yuk ko'tarish mexanizmlarining turlari va texnik tavsiflari.
		Ish radiusi, ko'tarish balandligi va xavfsizlik koeffitsiyenti.
		Mo'rt, uzun, silindrsimon va notekis yuklarni ushlash usullari.
		Tayanch, ankraj va elektr ta'minotiga qo'yiladigan talablar.
		Nomuvofiqliklarni boshqarish va ishni to'xtatish mezonlari.
		Elektron chek-list va kuzatuvchanlik talablari.
	A2.03.2 - Yuklarni tal, telfer, chig'ir va mini-kranlar yordamida ko'chirish	Mehnat harakatlari:
		1. Mexanizm, stroplar va ish zonasining tayyorligini yakuniy tekshirish.
		2. Yukni tasdiqlangan usulda stroplash va mexanizm ilmog'iga ulash.
		3. Yukni sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va tormoz ishlashini tekshirish.
		4. Yukni belgilangan tezlikda silkinishsiz ko'tarish, tushirish yoki tortish.
		5. Yo'naltiruvchi arqon bilan yukning aylanishi va tebranishini cheklash.
		6. Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik va xavfli zonani uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni belgilangan tayanchga aniq joylashtirish va barqarorlashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Tal, telfer, chig'ir va mini-kranlarni xavfsiz boshqara olish.
		Yukni stroplay va sinov ko'tarishni bajara olish.
		Yukning muvozanati va tebranishini boshqara olish.
		Yo'naltiruvchi arqondan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni aniq tayanchga joylashtira olish.
		Favqulodda to'xtatish qurilmasidan foydalana olish.
		Nosozlikda ishni to'xtata va xabar bera olish.
		Bilimlar:
		Tal, telfer, chig'ir va mini-kranlarning boshqaruv hamda tormoz tizimlari.
		Yukni stroplash, sinov ko'tarish va yo'naltirish qoidalari.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va tebranish asoslari.
		Po'lat arqon, zanjir, ilgak va bloklarga qo'yiladigan talablar.
		Xavfli zona va yuk ostida odam bo'lmasligi talablari.
		Yukni montaj joyiga aniq tushirish va barqarorlashtirish usullari.
		Favqulodda to'xtatish va nosozlikda harakat qilish tartibi.
		Mehnat, elektr va yong'in xavfsizligi qoidalari.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Yuk massasi, yo'nalish, aravacha yoki mexanizmning yaroqliligini tekshirish uchun javob berish
		2.Nosozlik, charchoq yoki xavfli holatda ishni to'xtatib, mas'ul shaxsga xabar berish

		3.Ish joyi, vositalar va bajarilgan operatsiyalar bo'yicha qaydlarning to'g'riligi uchun javob berish
Texnik va/yoki texnologik talab		Yuklarni ko'tarish, tushirish va ko'chirishda belgilangan texnologik ketma-ketlikka rioya qilish; Yuklarni qo'lda va qo'l aravachalarida ko'chirish texnologiyasiga rioya qilish; Yuklarni ko'chirish jarayonida texnologik parametrlar va xavfsizlik talablariga rioya qilish.

Kasbning nomi	Qurilishda takelajchi	
Mashg'ulot nomining kodi	72151	
TMR bo'yicha malaka darajasi	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Mustaqil ishga ruxsat olishdan oldin kasbiy tayyorgarlik, stajirovka va bilimlarni tekshirish talab etiladi. 10 tonnadan ortiq yoki murakkab yuklar bilan ishlash uchun kamida 6 oy amaliy tajriba tavsiya etiladi.	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar	18 yoshga to'lgan, ishga kirishda va belgilangan davriylikda tibbiy ko'rikdan o'tgan bo'lishi; yuk ko'tarish va takelaj ishlarini xavfsiz bajarish bo'yicha o'qitilgan, yo'riqdan o'tgan va bilimlari tekshirilgan bo'lishi; balandlikda ish bajariladigan hollarda tegishli tibbiy xulosa va ishga ruxsatga ega bo'lishi; yuk hujjatlari, markirovka, oddiy chizma va stroplash sxemalarini o'qishi; yuk massasi, og'irlik markazi va xavf zonalarini baholashi; kran mashinisti va jamoa a'zolari bilan belgilangan signallar yoki radioaloqa orqali aniq muloqot qilishi; vakolati doirasida tezkor qaror qabul qilishi, xavfsizlik talablari buzilganda ishni to'xtatishi; o'lchov va raqamli nazorat vositalaridan foydalanishi, bajarilgan ishlar bo'yicha qaydlarni yuritishi.	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar	1)boshlang'ich professional ta'lim 2)o'rta maxsus ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi	umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi	-	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari	Qurilish takelajchisi; montaj takelajchisi.	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
	6	Fuqarolik qurilishi bo'yicha muhandis
	5	Sanoat va fuqarolik qurilishi bo'yicha texnik
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
B1.3 - Qurilish konstruksiyalari va jihozlarini stroplash hamda stroplardan bo'shatish	B1.01.3 - Qurilish konstruksiyalari va jihozlarini stroplash hamda ko'tarish mexanizmi ilmog'iga ulash	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va qurilish konstruksiyalari va jihozlariga oid texnik hujjatlarni o'rganish. 2. Qurilish konstruksiyalari va jihozlarining massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.

		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. qurilish konstruksiyalari va jihozlari uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.
		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		Strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.
		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.
		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stroplar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.

		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari. Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari. Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari. Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari. Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari. Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari. Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	B1.02.3 - Yuk barqaror o'rnatilgandan so'ng stroplarni xavfsiz ajratish	Mehnat harakatlari: 1. Yukning loyiha joyida tayanchlarga to'liq va barqaror o'rnatilganligini tekshirish. 2. Vaqtinchalik mahkamlash, pona, anker yoki tirgovuchlarning tayyorligini tekshirish. 3. Kran mashinistiga yuklanishni bosqichma-bosqich bo'shatish signalini berish. 4. Stroplardagi taranglik to'liq yo'qolganini tekshirish. 5. Stroplarni ilgak, halqa yoki stroplash nuqtalaridan xavfsiz ajratish. 6. Yukning siljishi yoki ag'darilish xavfi aniqlansa ajratishni to'xtatish va yukni qayta barqarorlashtirish. 7. Strop va bog'lovchi elementlarni pastga xavfsiz tushirish hamda tashqi ko'rikdan o'tkazish. 8. Ish joyini tozalash va operatsiya yakunini mas'ul shaxsga ma'lum qilish. Ko'nikmalar: Yukning barqarorligi va tayanchga to'liq o'tirganligini baholay olish. Kran mashinistiga yuklanishni bo'shatish signalini aniq bera olish. Stroplardagi qoldiq taranglikni aniqlay olish. Stroplarni xavfsiz va izchil ajrata olish. Yuk siljish xavfida operatsiyani to'xtata olish. Takelaj vositalarini ajratilgandan keyin tekshira olish. Ish yakunini hujjatlashtira olish. Bilimlar: Yukning barqaror o'rnatilishi va tayanchlarga yuk uzatilishi mezonlari. Vaqtinchalik mahkamlash, pona, tirgovuch va ankerlarning vazifasi. Stroplardagi yuklanishni bosqichma-bosqich bo'shatish tartibi.

		Stroplarni ilgak va stroplash nuqtalaridan ajratish qoidalarini.
		Yuk siljishi, ag'darilishi va qisilib qolish xavflari.
		Kran mashinisti bilan standart signal va aloqa tartibi.
		Takelaj vositalarini ajratilgandan keyingi ko'rik mezonlari.
		Ish joyini xavfsiz holatga keltirish talablari.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Stroplash ishlarini belgilangan texnologik talablar va xavfsizlik qoidalariga muvofiq mustaqil bajarish uchun mas'uliyat
		2.Konstruksiya va jihozlarning to'g'ri hamda xavfsiz stroplanganligi uchun mas'uliyat
		3. Aniqlangan nosozlik yoki xavfli holatlarda ishni to'xtatish va mas'ul shaxsga xabar berish bo'yicha mustaqillik
B2.3 - Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	B2.01.3 - Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun takelaj moslamalarini ishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Yuklarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.
		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda WLL qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		WLL, strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.

		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish. Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish. Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish. Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish. Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish. Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish. Bilimlar: Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari. Arqonli, zanjirli va tasmali stroplar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi. Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari. Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari. Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari. Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari. Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari. Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari. Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari. Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	B2.02.3 - Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklarni gorizontal va vertikal ko'chirish hamda o'rnatish	Mehnat harakatlari: 1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash. 2. Stroplarining ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish. 3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish. 4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish. 5. Gorizontal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.

		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.
		9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish.
		10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.
		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Takelaj vositalarini ish yakunida tekshira olish va natijalarni hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		Massasi 10 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
		Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.

		Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Yuk ko'tarish moslamalari va jihozlarining sozligi hamda yaroqliligini tekshirish uchun mas'uliyat
		2. Takelaj ishlarini belgilangan texnologik ketma-ketlikda mustaqil bajarish
		3. Xavfli yoki nosoz holatlar aniqlanganda ishni to'xtatish va mas'ul shaxsga xabar berish
B3.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	B3.01.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun takelaj moslamalarini ishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Yuklarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.
		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda WLL qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.

		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.
		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stropalar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.
		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari.
		Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari.
		Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari.
		Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari.
		Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari.
		Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari.
		Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	B3.02.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni gorizontal va vertikal ko'chirish hamda o'rnatish	Mehnat harakatlari:
		1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash.
		2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish.
		3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish.
		4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish.
		5. Gorizontal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.
		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.
		9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish.

		10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.
		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Takelaj vositalarini ish yakunida tekshira olish va natijalarni hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
		Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.
		Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Yuk ko'tarish moslamalari, stroplar va jihozlarning sozligi hamda yaroqliligini tekshirish
		2.Takelaj ishlarini belgilangan texnologik ketma-ketlikda mustaqil bajarish
		3.Xavfli yoki nosoz holatlar aniqlanganda ishni to'xtatish va mas'ul shaxsga xabar berish bo'yicha mustaqillik

Texnik va/yoki texnologik talab	Yuklarning massasi, o'lchami va og'irlik markaziga mos yuk ko'tarish moslamalarini tanlash; Stroplar, ilgaklar, traversalar va boshqa takelaj moslamalarini ish boshlashdan oldin ko'zdan kechirish.
--	---

Kasbning nomi	Takelaj va yukni ushlab moslamalari bo'yicha chilangar	
Mashg'ulot nomining kodi	72152	
TMR bo'yicha malaka darajasi	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Mustaqil ishga ruxsat olishdan oldin kasbiy tayyorgarlik, stajirovka va bilimlarni tekshirish talab etiladi.	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar	18 yoshga to'lgan, ishga kirishda va belgilangan davriylikda tibbiy ko'rikdan o'tgan bo'lishi; yuk ko'tarish va takelaj ishlarini xavfsiz bajarish bo'yicha o'qitilgan, yo'riqdan o'tgan va bilimlari tekshirilgan bo'lishi; balandlikda ish bajariladigan hollarda tegishli tibbiy xulosa va ishga ruxsatga ega bo'lishi; yuk hujjatlari, markirovka, oddiy chizma va stroplash sxemalarini o'qishi; yuk massasi, og'irlik markazi va xavf zonalarini baholashi; kran mashinisti va jamoa a'zolari bilan belgilangan signallar yoki radioaloqa orqali aniq muloqot qilishi; vakolati doirasida tezkor qaror qabul qilishi, xavfsizlik talablari buzilganda ishni to'xtatishi; o'lchov va raqamli nazorat vositalaridan foydalanishi, bajarilgan ishlar bo'yicha qaydlarni yuritishi.	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar	1)boshlang'ich professional ta'lim 2)o'rta maxsus ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi	umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi	-	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari	Takelaj moslamalari chilangari; strop va traversalarni ta'mirlash chilangari.	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
D1.3 - Takelaj moslamalarining texnik holatini nazorat qilish	D1.01.3 - Takelaj va yukni ushlab moslamalarini ko'zdan kechirish hamda texnik holatini baholash	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Takelaj moslamasining pasporti, inventar raqami, markirovkasi va navbatdagi ko'rik muddatini tekshirish.
		2. Arqonli, zanjirli va tasmali strop larni tashqi ko'rikdan o'tkazish.
		3. Ilgak, skoba, halqa, traversa, blok va karabinlarda darz, deformatsiya, yeyilish hamda korroziyani aniqlash.
		4. Po'lat arqonda uzilgan simlar, ezilish, burilish va diametr kamayishini o'lchash.
		5. Zanjir bo'g'inlarining cho'zilishi, kesim kamayishi va payvand joylarini tekshirish.

		6. Tasmali stropda kesik, kuyish, kimyoviy shikastlanish va tikuv nuqsonlarini aniqlash.
		7. Ilgak saqlagichi, aylanuvchi birikma va harakatlanuvchi qismlarning ishlashini tekshirish.
		8. O'lchov natijalarini ishlab chiqaruvchi mezonlari va braklash me'yorlari bilan solishtirish.
		9. Yaroqsiz moslamani karantinga ajratish, foydalanishni taqiqlovchi belgi qo'yish va mas'ul shaxsga xabar berish.
		Ko'nikmalar:
		Takelaj moslamalarini turi va markirovkasi bo'yicha identifikatsiya qila olish.
		Darz, deformatsiya, yeyilish, korroziya va tolalar shikastlanishini aniqlay olish.
		Shtangensirkul, mikrometr va maxsus shablonlardan foydalana olish.
		Po'lat arqon diametri va uzilgan simlar sonini baholay olish.
		Zanjir bo'g'ini hamda ilgakning ruxsat etilgan yeyilishini tekshira olish.
		Braklash mezonlarini ishlab chiqaruvchi talablari bilan solishtira olish.
		Yaroqsiz moslamani karantinga ajrata olish va foydalanishni bloklay olish.
		Ko'rik natijalarini elektron yoki qog'oz shaklda rasmiylashtira olish.
		Zaruratda vakolatli NDT mutaxassisiga topshiriq tayyorlay olish.
		Bilimlar:
		Takelaj va yukni ushlash moslamalarining turlari, tuzilishi va qo'llanish sohasi.
		Xavfsizlik koeffitsiyenti, inventar raqami va markirovka talablari.
		Po'lat arqon, zanjir, sintetik tasma, ilgak, skoba va traversalarning nuqson turlari.
		Ishlab chiqaruvchi pasporti va braklash mezonlari.
		Po'lat arqon diametri, uzilgan simlar va mahalliy shikastlanishni baholash usullari.
		Ilgak og'zi ochilishi, zanjir cho'zilishi va kesim kamayishi mezonlari.
		Vizual-o'lchov nazorati va buzmasdan nazorat usullarining qo'llanish chegaralari.
		Ko'rik davriyligi, sinov va hisobga olish tartibi.
		Mehnat harakatlari:

	D1.02.3 - Takelaj moslamalaridagi mayda nuqsonlarni bartaraf etish	1. Nuqsonlar ro'yxati, ishlab chiqaruvchi yo'riqnomasi va ruxsat etilgan ta'mir chegaralarini aniqlash.
		2. Moslamani yukdan, energiya manbalaridan ajratish va ta'mir zonasini belgilash.
		3. Sirtni kir, zang va eski moydan xavfsiz tozalash.
		4. Bo'shagan rezbali birikmalarni belgilangan moment bilan mahkamlash.
		5. Ruxsat etilgan almashtiriladigan saqlagich, shpilka, podshipnik, vtulka va mahkamlash detallarini almashtirish.
		6. Harakatlanuvchi qismlarni ishlab chiqaruvchi ko'rsatmasiga muvofiq moylash.
		7. Markirovka va identifikatsiya yorlig'ini tiklash, biroq yuk ko'tarish qiymatini o'zboshimchalik bilan o'zgartirmaslik.
		8. Ta'mirdan keyin erkin yurish, mahkamlash va tashqi holatni qayta tekshirish.
		9. Yuk ko'taruvchi elementdagi darz yoki deformatsiyada ta'mirni to'xtatib, moslamani vakolatli ta'mirga yuborish.
		10. Bajarilgan ish va almashtirilgan detallarni hujjatlashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Nuqsonning xavf darajasi va ruxsat etilgan ta'mir chegarasini baholay olish.
		Qo'l va mexanizatsiyalashgan chilangarlik asboblardan xavfsiz foydalana olish.
		Rezbali birikmalarni belgilangan moment bilan mahkamlay olish.
		Almashtiriladigan mayda detallarni to'g'ri tanlay va o'rnata olish.
		Harakatlanuvchi qismlarni tozalay va moylay olish.
		Ta'mirdan keyingi funksional tekshiruvni bajara olish.
		Yuk ko'taruvchi qismga ruxsatsiz ishlov bermaslik chegarasini aniqlay olish.
		Ta'mir natijalarini qayd eta olish va moslamani sinovga yo'naltira olish.
		Bilimlar:
		Takelaj moslamalarining konstruksiyasi va almashtiriladigan qismlari.
		Mayda nuqsonlar turlari va ruxsat etilgan ta'mir usullari.
		Yuk ko'taruvchi elementlarni payvandlash, qizdirish yoki to'g'rilashga doir cheklovlar.

		Rezbali birikmalar, tortish momenti va mahkamlash vositalari.
		Moylash materiallari va ularni qo'llash me'yorlari.
		Metall sirtlarni tozalash va korroziyadan himoyalash usullari.
		Ta'mirdan keyingi ko'rik va funksional tekshiruv mezonlari.
		Sinov, qayta markirovkalash va foydalanishga ruxsat berish tartibi.
		Ta'mir chiqindilarini xavfsiz yig'ish va topshirish talablari.
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Nosoz yoki yaroqsiz moslamalarni foydalanishdan chiqarish va mas'ul shaxsga xabar berish bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish
		2.Takelaj moslamalarining yuk ko'tarish qobiliyati va texnik talablarga muvofiqligini nazorat qilish
		3.Takelaj moslamalarining texnik holatini belgilangan tartibda tekshirish
D2.3 - Takelaj moslamalariga texnik xizmat ko'rsatish va ularni ta'mirlash	D2.01.3 - Takelaj va yukni ushlab ushlab moslamalariga texnik xizmat ko'rsatish	Mehnat harakatlari:
		1. Texnik xizmat rejasini, pasport va ishlab chiqaruvchi yo'riqnomasini o'rganish.
		2. Moslamani identifikatsiya qilish va oldingi ko'rik hamda ta'mir yozuvlarini tekshirish.
		3. Strop, zanjir, ilgak, blok, traversa va boshqa moslamalarni tozalash.
		4. Harakatlanuvchi birikmalar, podshipniklar va qulflash mexanizmlarini tekshirish.
		5. Ishqalanadigan qismlarni belgilangan moylash material bilan moylash.
		6. Boltli birikmalar, saqlagichlar va mahkamlash elementlarini nazorat qilish.
		7. Korroziyaga qarshi qoplamaning holatini tiklash.
		8. Markirovka, inventar raqami va yozuvining o'qilishini ta'minlash.
		9. Funksional harakat, aylanish va qulflashni yuklamasiz sinash.
		10. Texnik xizmat natijalarini jurnal yoki raqamli aktivlar tizimida qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Texnik xizmat rejasini pasport talablari bilan solishtira olish.
		Takelaj moslamalarini xavfsiz tozalay va moylay olish.
		Harakatlanuvchi birikma va qulflash mexanizmlarini tekshira olish.

		Boltli birikmalarni nazorat qila va mahkamlay olish.
		Korroziyaga qarshi qoplamani tiklay olish.
		Markirovka va inventar hisobini tekshira olish.
		Yuklamasiz funksional sinovni bajara olish.
		Texnik xizmat davriyligini kuzata olish.
		Natijalarni elektron texnik xizmat tizimida qayd eta olish.
		Bilimlar:
		Rejali-profilaktik va holatga ko'ra texnik xizmat tizimlari.
		Takelaj moslamalari pasporti va ishlab chiqaruvchi yo'riqnomalari.
		Tozalash va moylash materiallarining xususiyatlari.
		Harakatlanuvchi birikmalar, podshipnik va qulflash mexanizmlarining tuzilishi.
		Boltli birikmalar va mahkamlashlarni nazorat qilish mezonlari.
		Korroziya sabablari va himoya qoplamalari.
		Markirovka, inventar raqami va kuzatuvchanlik talablari.
		Yuklamasiz funksional sinov tartibi.
		Texnik xizmat jurnali va raqamli aktivlar hisobini yuritish qoidalari.
		Mehnat va ekologik xavfsizlik talablari.
D2.02.3 - Takelaj va yukni ushlash moslamalarini ta'mirlash va sinovga tayyorlash		Mehnat harakatlari:
		1. Ta'mir topshirig'i, nuqsonlar qaydnomasi va texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Moslamani foydalanishdan chiqarish, karantinga joylashtirish va ta'mirga ruxsatni rasmiylashtirish.
		3. Moslamani qismlarga ajratishdan oldin detallarni markirovkalash va holatini fotoqayd qilish.
		4. Detailarni tozalash, o'lchash va ruxsat etilgan yeyilish mezonlari bo'yicha defektatsiya qilish.
		5. Ishlab chiqaruvchi nazarda tutgan almashtiriladigan detal va uzellarni yangisiga almashtirish.
		6. Yuk ko'taruvchi elementlarni payvandlash yoki issiqlik bilan to'g'rilashni faqat tasdiqlangan texnologiya va vakolatli mutaxassis orqali tashkil etish.
		7. Moslamani texnologik ketma-ketlikda yig'ish va mahkamlashlarni nazorat qilish.
		8. Yuklamasiz funksional tekshiruv va sinovga tayyorgarlikni bajarish.

		9. Vakolatli tashkilot sinovi va texnik ko'rigiga hujjatlarni tayyorlash.
		10. Ta'mir, sinov va qayta foydalanishga ruxsat natijalarini hisob tizimida rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Nuqsonlar qaydnomasi va ta'mir chizmasini o'qiy olish.
		Moslamani xavfsiz qismlarga ajrata va yig'a olish.
		Detallarni o'lchay va yeyilish mezonlari bo'yicha defektatsiya qila olish.
		Almashtiriladigan detal va uzellarni to'g'ri tanlay olish
		Yuk ko'taruvchi element ta'mirining vakolat chegarasini aniqlay olish.
		Yig'ish aniqligi va mahkamlashlarni tekshira olish.
		Moslamani sinovga tayyorlay olish.
		Ta'mir va sinov hujjatlarini rasmiylashtira olish.
		Bilimlar:
		Takelaj moslamalarini ta'mirlash texnologiyasi va ketma-ketligi.
		Defektatsiya, ruxsat etilgan yeyilish va yaroqsizlik mezonlari.
		Yuk ko'taruvchi elementlar materiali va mustahkamligi asoslari.
		Payvandlash, issiqlik bilan ishlov berish va to'g'rilashga qo'yiladigan cheklovlar.
		Almashtiriladigan detallar, podshipniklar, vtulkalar va mahkamlash elementlari.
		Yig'ish aniqligi, tortish momenti va funksional nazorat mezonlari.
		Statik va dinamik sinovlarning maqsadi va tashkil etish tartibi.
		Vakolatli texnik ko'rik va foydalanishga ruxsat berish talablari.
		Ta'mir hujjatlari, pasport yozuvlari va kuzatuvchanlik qoidolari.
		Mehnat, yong'in va sanoat xavfsizligi talablari.
	Mas'uliyat mustaqillik: va	1.Takelaj moslamalariga texnik xizmat ko'rsatish ishlarini belgilangan texnologik ketma-ketlik asosida mustaqil bajarish
		2.Takelaj moslamalarining texnik holatini belgilangan mezonlar asosida mustaqil baholash
		3.Aniqlangan nosozliklar va ularning o'z vaqtida bartaraf etilishi
Texnik va/yoki texnologik talab		Yukni ushlab moslamalarini tanlash, o'rnatish va ulashda belgilangan texnik talablarga rioya qilish; Ish jarayonida chilangarlik asboblari, o'lchash vositalari va texnologik jihozlardan to'g'ri foydalanish

Kasbning nomi	Stropalchi	
Mashg'ulot nomining kodi	72159	
TMR bo'yicha malaka darajasi	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar	18 yoshga to'lgan, ishga kirishda va belgilangan davriylikda tibbiy ko'rikdan o'tgan bo'lishi; yuk ko'tarish va takelaj ishlarini xavfsiz bajarish bo'yicha o'qitilgan, yo'riqdan o'tgan va bilimlari tekshirilgan bo'lishi; balandlikda ish bajariladigan hollarda tegishli tibbiy xulosa va ishga ruxsatga ega bo'lishi; yuk hujjatlari, markirovka, oddiy chizma va stroplash sxemalarini o'qishi; yuk massasi, og'irlik markazi va xavf zonalarini baholashi; kran mashinisti va jamoa a'zolari bilan belgilangan signallar yoki radioaloqa orqali aniq muloqot qilishi; vakolati doirasida tezkor qaror qabul qilishi, xavfsizlik talablari buzilganda ishni to'xtatishi; o'lchov va raqamli nazorat vositalaridan foydalanishi, bajarilgan ishlar bo'yicha qaydlarni yuritishi.	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar	1)boshlang'ich professional ta'lim 2)o'rta maxsus ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi	umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi	-	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari	Yuk iluvchi; kran yuklarini stroplash ishchisi.	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
E1.3 - Yuklarni stroplashga va ko'tarishga tayyorlash	E1.01.3 - Yuklarni ko'tarish, tushirish va ko'chirishga xavfsiz tayyorgarlik ko'rish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi, stroplash sxemasi va kran yuk diagrammasi bilan tanishish.
		2. Yuk massasi, markirovkasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Ish maydoni, kran harakat zonasi, elektr tarmoqlari va to'siqlarni tekshirish.
		4. Strop, traversa, ilgak, skoba va yo'naltiruvchi arqonlarning markirovkasi hamda yaroqliligini tekshirish.
		5. Kran ilmog'i saqlagichi, yuk ko'tarish moslamalari va signal aloqa vositalarini tekshirish.

		6. Xavfli zonani to'rish va begona shaxslarning kirishini cheklash.
		7. Kran mashinisti bilan signalchi, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		8. SHHV va balandlikdan yiqilishdan himoya vositalarini ish sharoitiga mos tanlash.
		9. Noqulay ob-havo yoki xavfli nomuvofiqlikda ishni boshlamaslik va mas'ul shaxsga xabar berish.
		Ko'nikmalar:
		Ko'tarish rejasi va stroplash sxemasini o'qiy olish.
		Yuk massasi va og'irlik markazini aniqlay olish.
		Takelaj moslamalarining yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusini tekshira olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish.
		Standart signal va radioaloqadan foydalana olish.
		Noqulay ob-havo va elektr xavfini baholay olish.
		SHHVni to'g'ri tanlay va qo'llay olish.
		Bilimlar:
		Stroplachining vazifalari va kran mashinisti bilan vakolat chegaralari.
		Ko'tarish rejasi, stroplash sxemasi va kran yuk diagrammasining mazmuni.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va stroplash nuqtalari.
		Stroplar, traversalar, ilgaklar va skobalarning WLL markirovkasi.
		Takelaj moslamalarini ko'rikdan o'tkazish va braklash mezonlari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Xavfli zona, elektr tarmoqlari va noqulay ob-havodagi cheklovlar.
		Balandlikdan yiqilishdan himoya va SHHV talablari.
		Ishni to'xtatish hamda xabar berish tartibi.
	E1.02.3 - Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va stroplardan bo'shatish	Mehnat harakatlari:
		1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash.
		2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish.
		3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish.

		4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish.
		5. Gorizonttal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.
		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.
		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Bilimlar:
		Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsiya, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.

	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.
		2. Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.
E2.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va joylashtirish	E2.01.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va kran ilmog'iga ulash	Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Yuklarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.
		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda WLL qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		WLL, strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.
		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.

		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
E2.02.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni montaj joyiga aniq joylashtirish		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stropalar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.
		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari.
		Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari.
		Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari.
		Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari.
		Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari.
		Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari.
		Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
		Mehnat harakatlari:
		1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash.
		2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish.
		3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish.
		4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish.
		5. Gorizonttal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.
		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.

		9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish.
		10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.
		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Takelaj vositalarini ish yakunida tekshira olish va natijalarni hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
		Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.
		Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.

	Mas’uliyat mustaqillik:	va	1.Yukning massasi, o’lchami va xususiyatiga ko’ra stroplash usulini mustaqil tanlash
			2.Yuklarni belgilangan joyga xavfsiz va barqaror joylashtirish ishlarini mustaqil bajarish.
			3.Stroplash moslamalarining sozligi va yuk massasiga muvofiqligini ta’minlash uchun javob berish
E3.3 - Avariya va favqulodda holatlarda belgilangan tartibda harakat qilish	E3.01.3 - Avariya yoki xavfli holatda ishni to’xtatish va mas’ul shaxslarni xabardor qilish		Mehnat harakatlari:
			1. Avariya belgisi, yukning nazoratsiz siljishi yoki takelaj vositasi nosozligini aniqlash.
			2. Favqulodda to’xtatish signalini berish va ko’tarish operatsiyasini darhol to’xtatish.
			3. Odamlarni xavfli zonadan chiqarish va hududga kirishni cheklash.
			4. Yukni imkon qadar xavfsiz holatga tushirish yoki barqarorlashtirish.
			5. Kran mashinisti, mas’ul rahbar, ish yurituvchi va tegishli xizmatlarga aniq axborot uzatish.
			6. Elektr, gaz, yong’in yoki konstruksiya qulash xavfida favqulodda xizmatlarni chaqirish.
			7. Voqea joyidagi holatni ruxsatsiz o’zgartirmasdan dalillarni saqlash.
			8. Hodisa, ko’rilgan choralar va xabar berilgan shaxslarni jurnal yoki elektron tizimda qayd etish.
			Ko’nikmalar:
			Avariya va xavfli holat belgilarini tez aniqlay olish.
			Favqulodda to’xtatish signalini aniq bera olish.
			Xavfli zonani tez cheklay olish va odamlarni xavfsiz joyga yo’naltira olish.
			Yukni vakolat doirasida xavfsiz holatga keltira olish.
			Mas’ul shaxslar va favqulodda xizmatlarga aniq axborot bera olish.
			Stress sharoitida kelishilgan algoritm bo’yicha harakat qila olish.
			Hodisa tafsilotlarini xolis qayd eta olish.
			Bilimlar:
			Takelaj ishlarida avariya va xavfli holatlarning asosiy belgilari.
			Favqulodda to’xtatish signali va aloqa tartibi.
			Yukning nazoratsiz siljishi, strop uzilishi va mexanizm nosozligida xavfsiz harakatlar.
			Xavfli zonani cheklash va odamlarni evakuatsiya qilish qoidalari.
			Mas’ul shaxslar va favqulodda xizmatlarga xabar berish ketma-ketligi.
			Yong’in, elektr toki va konstruksiya qulash xavflarining xususiyatlari.

		Hodisa joyini saqlash va dastlabki qaydlarni yuritish talablari.
		Birinchi yordam boshlanishiga qadar jabrlanuvchi xavfsizligini ta'minlash asoslari.
	E3.02.3 - Jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish va tez tibbiy yordam xizmatini chaqirish	Mehnat harakatlari:
		1. Voqea joyi xavfsizligini baholash va takroriy xavf manbalarini cheklash.
		2. Jabrlanuvchining hushyorligi, nafas olishi va hayotiy belgilarini tezkor baholash.
		3. Tez tibbiy yordam xizmatini chaqirish va aniq manzil hamda hodisa turini ma'lum qilish.
		4. Qon ketishni bosimli bog'lam yoki ruxsat etilgan vosita bilan vaqtincha to'xtatish.
		5. Sinish, lat yeyish yoki umurtqa shikastlanishi gumonida jabrlanuvchini asossiz ko'chirmaslik.
		6. Elektr toki ta'sirida energiya manbasini xavfsiz uzmasdan jabrlanuvchiga tegmaslik.
		7. Zaruratda o'qitilgan tartibda yurak-o'pka reanimatsiyasini boshlash.
		8. Tibbiy xodimlar kelguniga qadar jabrlanuvchi holatini kuzatish va voqea haqida axborot berish.
		Ko'nikmalar:
		Voqea joyi va jabrlanuvchi holatini xavfsiz baholay olish.
		Tez tibbiy yordam xizmatiga aniq axborot bera olish.
		Tashqi qon ketishni vaqtincha to'xtata olish.
		Jabrlanuvchini xavfsiz holatda ushlab tura olish.
		O'qitilgan tartibda yurak-o'pka reanimatsiyasini bajara olish.
		Elektr shikastlanishida xavfsiz harakat qila olish.
		Bilimlar:
		Birinchi yordam ko'rsatishning ustuvor ketma-ketligi.
		Hush, nafas va qon aylanishini dastlabki baholash mezonlari.
		Qon ketish, sinish, lat yeyish va bosilish jarohatlarida birinchi yordam qoidalari.
		Elektr toki urishi va balandlikdan yiqilishdagi xavfsizlik choralari.
		Yurak-o'pka reanimatsiyasining asosiy algoritmi.
		Jabrlanuvchini ko'chirish mumkin va mumkin bo'lmagan holatlar.
		Birinchi yordam qutisi tarkibi va vositalarning vazifasi.
		Tez tibbiy yordam chaqirish va hodisa haqida xabar berish tartibi.

	Mas’uliyat va mustaqillik:	1.Yuklarni to’g’ri ilish, bog’lash va ko’chirish jarayonining xavfsizligi uchun javob berish
		2.Berilgan vazifani mustaqil ravishda bajarish
		3.Oddiy texnik muammolarni mustaqil hal qilish
		4.Ish jarayonida vaziyatni tez baholab, to’g’ri qaror qabul qilish
Texnik va/yoki texnologik talab		Stroplash ishlari yukning markirovkasi, massasi, og’irlik markazi va tasdiqlangan sxema asosida bajariladi. Strop burchagi, ilgak saqlagichi va ko’tarish nuqtalarining yaroqliligi tekshiriladi. Yuk avval sinov tariqasida ko’tariladi, keyin standart signal yoki radioaloqa orqali silkinishsiz yo’naltiriladi. Noqulay ob-havo, elektr tarmog’i yaqinligi, ko’rish cheklanishi yoki signal uzilishida ish to’xtatiladi.

Kasbning nomi	Takelajchi (umumiy yo'nalish)	
Mashg'ulot nomining kodi	72159	
TMR bo'yicha malaka darajasi	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Kasbiy tayyorgarlik, stajirovka va bilimlarni tekshirish talab etiladi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar	18 yoshga to'lgan, ishga kirishda va belgilangan davriylikda tibbiy ko'rikdan o'tgan bo'lishi; yuk ko'tarish va takelaj ishlarini xavfsiz bajarish bo'yicha o'qitilgan, yo'riqdan o'tgan va bilimlari tekshirilgan bo'lishi; balandlikda ish bajariladigan hollarda tegishli tibbiy xulosa va ishga ruxsatga ega bo'lishi; yuk hujjatlari, markirovka, oddiy chizma va stropdash sxemalarini o'qishi; yuk massasi, og'irlik markazi va xavf zonalarini baholashi; kran mashinisti va jamoa a'zolari bilan belgilangan signallar yoki radioaloqa orqali aniq muloqot qilishi; vakolati doirasida tezkor qaror qabul qilishi, xavfsizlik talablari buzilganda ishni to'xtatishi; o'lchov va raqamli nazorat vositalaridan foydalanishi, bajarilgan ishlar bo'yicha qaydlarni yuritishi.	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar	1)boshlang'ich professional ta'lim 2)o'rta maxsus ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi	umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi	-	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari	Universal takelajchi; og'ir yuklar takelajchisi.	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
	6	Fuqarolik qurilishi bo'yicha muhandis
	5	Sanoat va fuqarolik qurilishi bo'yicha texnik
	5	Texnik quruvchi
	2	Qurilishda takelajchi
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
F1.3 - Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	F1.01.3 - Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni stropdash va ko'chirishga tayyorlash	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Yuklarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.

		4. massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.
		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda WLL qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		WLL, strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.
		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.
		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stroplar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.
		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari.

		Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari.
		Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari.
		Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari.
		Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari.
		Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari.
		Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	F1.02.3 - Massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni ko'chirish va o'rnatish	Mehnat harakatlari:
		1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash.
		2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish.
		3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish.
		4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish.
		5. Gorizontaal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.
		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.
		9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish.
		10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.

		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Takelaj vositalarini ish yakunida tekshira olish va natijalarni hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		massasi 5 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
		Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.
		Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.
F2.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar bilan takelaj ishlarini bajarish	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Takelaj ishlarini xavfsizlik va texnologik talablar asosida bajarish uchun javob berish
		2.Yukni ko'tarish, ko'chirish va joylashtirish ishlarini belgilangan tartibda mustaqil bajarish
	F2.01.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni stroplash va ko'chirishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
		2. Yuklarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.

		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		Strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.
		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.
		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stroplar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.
		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari.
		Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari.

		Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari. Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidalari. Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari. Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari. Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	F2.02.3 - Massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni ko'chirish va o'rnatish	Mehnat harakatlari: 1. Yuklarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash. 2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish. 3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchliligini tekshirish. 4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish. 5. Gorizontal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish. 6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish. 7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish. 8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish. 9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish. 10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish. Ko'nikmalar: Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish. Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish. Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish. Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish. Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.

		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Takelaj vositalarini ish yakunida tekshira olish va natijalarni hujjatlashtira olish.
		Bilimlar:
		massasi 25 tonnagacha bo'lgan yuklarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va roliklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
		Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.
		Ish natijalarini jurnal, chek-list, fotoqayd yoki elektron tizimda rasmiylashtirish tartibi.
F3.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar va jihozlar bilan takelaj ishlarini bajarish	Mas'uliyat va mustaqillik:	1.Takelaj moslamalarining yuk massasiga va ish sharoitiga muvofiqligi uchun javob berish
		2.Yukning massasi, o'lchami va xususiyatiga ko'ra takelaj usulini tanlash
		3.Takelaj ishlarini belgilangan texnologik ketma-ketlik asosida mustaqil bajarish
		Mehnat harakatlari:
		1. Ish topshirig'i, ko'tarish rejasi va yuklar va jihozlarga oid texnik hujjatlarni o'rganish.
F3.01.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar va jihozlarni ko'chirish hamda yig'ishga tayyorlash		2. Yuklar va jihozlarning massasi, o'lchamlari, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlash.
		3. Montaj yo'nalishi, tayanch yuzalar, xavfli zona va to'siqlar holatini tekshirish.
		4. massasi 50 tonnagacha bo'lgan yuklar va jihozlar uchun stroplash sxemasi, strop burchagi va zarur xavfsizlik koeffitsiyentini aniqlash.

		5. Strop, traversa, skoba, ilgak, blok, domkrat va yo'naltiruvchi arqonlarni markirovkasi hamda qiymati bo'yicha tanlash.
		6. Takelaj vositalarini tashqi ko'rikdan o'tkazish, yaroqsiz moslamalarni ajratish va elektron yoki qog'oz qaydga kiritish.
		7. Kran yoki boshqa ko'tarish mexanizmining yuk diagrammasi, ish radiusi va tayanch holatini mas'ul shaxs bilan tekshirish.
		8. Kran mashinisti, signalchi va brigada a'zolari bilan aloqa tartibi hamda favqulodda to'xtatish signalini kelishish.
		9. Sinov ko'tarish uchun ish zonasini tayyorlash va yukni stroplash nuqtalariga ulash.
		10. Tayyorgarlik natijalarini chek-list, fotoqayd yoki elektron topshiriqda rasmiylashtirish.
		Ko'nikmalar:
		Yuk hujjatlari, markirovka va stroplash sxemalarini o'qiy olish.
		Yuk massasi, og'irlik markazi va ko'tarish nuqtalarini aniqlay olish.
		WLL, strop burchagi va xavfsizlik koeffitsiyentini hisobga olib takelaj vositalarini tanlay olish.
		Strop, traversa, skoba, ilgak va yo'naltiruvchi arqonlarning yaroqliligini baholay olish.
		Kran yuk diagrammasi va ish radiusi bo'yicha ruxsat etilgan yuklamani tekshira olish.
		Raqamli dinamometr, lazerli o'lchagich va elektron chek-listdan foydalana olish.
		Xavfli zonani tashkil eta olish va brigada bilan kelishilgan aloqa tartibini qo'llay olish.
		Aniqlangan nomuvofiqliklarni qayd eta olish hamda ishni to'xtatish mezonlarini qo'llay olish.
		Sinov ko'tarishga tayyorgarlikni kompleks baholay olish.
		Bilimlar:
		Yuk massasi, og'irlik markazi va fazoviy barqarorlik asoslari.
		Arqonli, zanjirli va tasmali stroplar, traversalar, skobalar hamda ilgaklarning turlari va markirovkasi.
		Strop tarmoqlari burchagining yuklanishga ta'siri va xavfsizlik koeffitsiyentlari.
		Stroplash sxemalari, ko'tarish nuqtalari va yukni muvozanatlash usullari.
		Kran yuk diagrammasi, ish radiusi, tayanch reaksiyasi va xavfsiz ish zonasi tushunchalari.

		Takelaj moslamalarini kundalik ko'rikdan o'tkazish, braklash va hisobga olish mezonlari.
		Sinov ko'tarish, yo'naltiruvchi arqon va standart signal berish qoidolari.
		Balandlik, tor joy, elektr uzatish liniyalari va noqulay ob-havodagi xavf omillari.
		Raqamli yuk nazorati, fotoqayd va elektron hujjat yuritish asoslari.
		Favqulodda holatda ishni to'xtatish va xabar berish tartibi.
	F3.02.3 - Massasi 50 tonnagacha bo'lgan dastgoh, mashina va mexanizmlarni qismlarga ajratish, yig'ish va o'rnatish	Mehnat harakatlari:
		1. Dastgoh, mashina va mexanizmlarni tasdiqlangan sxema bo'yicha stroplash va yo'naltiruvchi arqonlarni mahkamlash.
		2. Stroplarning ilgakka to'g'ri joylashuvi, saqlagich yopilishi va tarmoqlar tarangligini tekshirish.
		3. Yukni 200–300 mm balandlikka sinov tariqasida ko'tarib, muvozanati va birikmalar ishonchligini tekshirish.
		4. Belgilangan signal yoki radioaloqa orqali kran mashinisti bilan yukni silkinishsiz ko'tarish va yo'naltirish.
		5. Gorizontal ko'chirishda rolik, chig'ir, domkrat yoki tortish moslamalaridan texnologik xarita bo'yicha foydalanish.
		6. Yukning aylanishi, tebranishi, strop tarangligi va xavfli zonada odamlar yo'qligini uzluksiz nazorat qilish.
		7. Yukni loyiha o'qlari, tayanch nuqtalari va montaj belgilariga muvofiq sekin tushirish.
		8. Yukni vaqtinchalik yoki doimiy tayanchlarda barqarorlashtirish va mahkamlash holatini tekshirish.
		9. Stroplardagi yuklanishni to'liq bo'shatib, ularni ilgak va ko'tarish nuqtalaridan xavfsiz ajratish.
		10. Takelaj vositalarini ko'rikdan o'tkazish, ish joyini xavfsiz holatga keltirish va natijalarni qayd etish.
		Ko'nikmalar:
		Yukni tasdiqlangan sxema bo'yicha xavfsiz stroplay olish.
		Sinov ko'tarish natijasiga ko'ra yuk muvozanatini baholay olish.
		Kran mashinisti bilan standart signallar va radioaloqa orqali aniq hamkorlik qila olish.
		Yo'naltiruvchi arqonlar yordamida yukning aylanishi va tebranishini boshqara olish.

		Domkrat, rolik, chig'ir va tortish moslamalaridan xavfsiz foydalana olish.
		Yukni loyiha belgilariga muvofiq aniq joylashtira olish.
		Stroplardagi yuklanish va strop burchagini amaliy baholay olish.
		Xavfli chetlanishda ishni to'xtata olish va yukni xavfsiz holatga keltira olish.
		Bilimlar:
		Massasi 50 tonnagacha bo'lgan dastgoh, mashina va mexanizmlarni bilan takelaj ishlarini bajarishning texnologik ketma-ketligi.
		Stroplash, sinov ko'tarish va yukni yo'naltirish qoidalari.
		Kran, tal, telfer, chig'ir, domkrat va rolklarning ishlash prinsiplari.
		Yukning og'irlik markazi, inertsia, tebranish va ag'darilish xavfi asoslari.
		Standart qo'l signallari, radioaloqa va favqulodda to'xtatish signali.
		Montaj o'qlari, tayanch nuqtalari, ruxsat etilgan chetlanishlar va joylashtirish aniqligi.
		Vaqtinchalik tayanchlar, ponalar va mahkamlash vositalarining vazifasi.
		Yukni odamlar ustidan olib o'tmaslik, xavfli zona va kirishni cheklash talablari.
	Shamol, yog'ingarchilik, ko'rinish cheklanishi va elektr tarmoqlari yaqinidagi ishni to'xtatish mezonlari.	
Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Operatsiya vaqtida yukning barqarorligi, takelaj vositalari va xavfli zona holatini uzluksiz nazorat qilish	
	2.Yuk massasi, og'irlik markazi, takelaj sxemasi va moslamalar qiymatining mosligi uchun javob berish	
	3.Takelaj operatsiyasini tasdiqlangan reja va brigada rahbari topshirig'i asosida tashkil etish	
Texnik va/yoki texnologik talab		Yuklarni stroplash, ko'chirish, ko'tarish va o'rnatish ishlarini belgilangan texnologik ketma-ketlikda bajarish; Takelaj moslamalarining texnik holatini tekshirish, ularga texnik xizmat ko'rsatish va oddiy ta'mirlash ishlarini bajarish; Yuklarni joylashtirish va o'rnatishda belgilangan texnik me'yorlar hamda texnologik talablarga rioya qilish.

V. Kasbiy standart texnik ma'lumotlari

5.1. Kasbiy standartning rekvizitlari

1	Kasbiy malakalarni rivojlantirish bo'yicha tarmoq kengashining tasdiqlash hujjatlari:	Qurilish, uy-joy kommunal xo'jaligi va qurilish materiallari sanoati sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo'yicha tarmoq kengashining 2026-yil 21-avgustdagi 4-son bayoni
2	Milliy malaka tizimini rivojlantirish institutining xulosasi:	KS-0201-son xulosa, 18.08.2026
3	Kasbiy standart talqini va ishlab chiqilgan sanasi:	1.0-talqin, 21.08.2026
4	Taxminiy qayta ko'rib chiqish sanasi:	20.08.2026

5.2. Kasbiy standartni ishlab chiqishga mas'ul tashkilot

Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi

(tashkilot nomi)

Vazir o'rinbosari

D.Adilov

(rahbarning lavozimi, imzosi va F.I.O)

5.3. Kasbiy standartni ishlab chiqishda ishtirok etgan tashkilot (korxona)lar to'g'risida ma'lumot

T/r	Ishlab chiquvchilar to'g'risida ma'lumot	
	Ish joyi va lavozimi	Familiyasi, ismi, otasining ismi
1	Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi bosh mutaxassisi	D.Eliboyev
2	Urganch davlat universiteti Qurilish kafedrasida o'qituvchi	X.Abdullayev
3	Toshkent arxitektura-qurilish universiteti professori	Sh.Xabibullayev
4	"TREST-12" AJ muhandisi 2-MKK bosh muhandisi	J.Najmiddinov
5	"United-building" MCHJ bosh rahbari	A.Zagotov
6	Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi tarmoq kengashi kotibi	N.Iskandarov

**QURILISH, UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGI VA QURILISH
MATERIALLARI SANOATI SOHALARIDA KASBIY MALAKALARNI
RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA TARMOQ KENGASHI**

**KASBIY STANDART
QURILISHDA TAKELAJCHILAR**